

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2**
**The Study of Academic Leadership Development of Administrators
under the Office of Kalasin Primary Education Service Area 2**

บรรจง กงมหา¹
Banjong Kongmaha¹

Received	Reviewed	Revised	Accepted
17/10/2018	31/10/2018	20/04/2019	27/05/2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาาระดับและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 การวิจัยกำหนดเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระยะที่ 2 ศึกษาาระดับและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 289 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 101 คน และครู 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าที (t-test Independent) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ระยะที่ 3 ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้ดังนี้ (1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (2) ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ (3) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (4) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน (5) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และ (6) ด้านการพัฒนาผู้เรียนตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากการทดสอบ t-test พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สรุปได้ 3 แนวทาง คือ (1) ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชน ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยยึดแนวนโยบายและเจตนารมณ์ของการศึกษาชาติเป็นสำคัญ (2) ควรมีโครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การส่งครูเข้าร่วมการอบรม หรือมีงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหการเรียนรู้ของผู้เรียน และมี

¹ นักศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Master of Education Student (Educational Management), Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University : pongphop2511@hotmail.co.th

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง และ (3) ควรมีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่ศึกษา

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to 1) study level of academic leadership of administrators in the primary schools 2) compare the academic leadership of administrators among the primary schools and 3) study the approach of academic leadership development of administrators in the primary schools under the office of Kalasin primary education service area 2. The research procedures were divided into three phrases. The first stage was to study and synthesize the theory and literature revision. The second stage was to study level and compare the academic leadership of administrators in the primary schools by working with 289 samples ; 101 administrators and 188 teachers. The research instrument was a questionnaire and the statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation and t-test independent. The third stage was the studying of the development of academic leadership of administrators in the primary schools under the office of Kalasin primary education service area 2 with 9 experts by using the formal interview and using content analysis. The results found that:

1. The academic leadership of administrators in the primary schools under the office of Kalasin primary education service area 2 in overall was moderate by raking from maximum to minimum average following (1) strategic determination of vision, mission and goal (2) surrounding support the learning culture (3) participatory learning (4) curriculum and teaching development (5) teacher and educational personnel development and (6) learner development, respectively.

2. The comparison of academic leadership of administrators in the primary schools under the office of Kalasin primary education service area 2 according to the opinion of school administrators and teachers from t-test was different with significant of statistic at 0.05.

3. The study of approach of academic leadership of administrators in the primary schools under the office of Kalasin primary education service area 2 was in the conclusion as follows: (1) integrating of core curriculum to local content and the world-wide knowledge (2) projects of teacher and educational personnel development as the topic of the seminar, workshop, research and development for learners and system of

evaluation and monitoring continuously and (3) promotion of the classroom management for learner center to enhance students' self-concept of their self-study to search for new idea and concept of the interesting topics.

Keywords : Academic Leadership of Administrator

บทนำ

ในช่วงระยะสองทศวรรษที่ผ่านมาทุกๆ ประเทศทั่วโลกได้ริเริ่มและดำเนินการปฏิรูปการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ และในส่วนของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ได้มีแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาในการจัดการศึกษาของรัฐมาตั้งแต่ช่วงก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จนถึงการศึกษาปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-พ.ศ. 2561) โดยมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (Ministry of Education, 2009 : 1-2) แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันการศึกษาไทยยังไม่สามารถให้การศึกษาที่มีคุณภาพและเตรียมความพร้อมนักเรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประชาคมโลกได้เท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากรายงานเชิงสถิติเปรียบเทียบสมรรถนะของความสามารถในการแข่งขัน เพื่อสะท้อนให้เห็นสถานภาพของประเทศไทยในเวทีระดับนานาชาติ โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดของสถาบัน International Institute for Management Development (IMD) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาตามกรอบการประเมินจัดอันดับของ IMD จากจำนวน 61 ประเทศ ผลการประเมินการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาในภาพรวมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558 ปรากฏว่าประเทศไทยอยู่อันดับ 48 ดีขึ้นกว่าปี พ.ศ. 2557 ถึง 6 อันดับ เป็นรองประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สิงคโปร์ (อันดับ 3) และมาเลเซีย (อันดับ 35) (Secretariat of the Education Council, 2015 : 215) และจากรายงานสมรรถนะด้านการ ศึกษาในภาพรวม ปี พ.ศ. 2559 IMD จัดอันดับด้านการศึกษาให้ประเทศไทยอยู่ที่อันดับที่ 52 จากทั้งหมด 61 ประเทศ ลดลง 4 อันดับจากปี 2558 และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า ประเทศไทยมีอันดับดีกว่า 3 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย (อันดับ 56) ฟิลิปปินส์ (อันดับ 59) และอินเดีย (61) เป็นรองประเทศ มาเลเซีย (อันดับ 38) และประเทศ สิงคโปร์ (อันดับ 4) (Secretariat of the Education Council, 2016 : 35-36)

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการได้ออกแบบการปฏิรูปการบริหารและจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในรูปของกฎหมาย แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษาและหนังสือตำราต่างๆ แต่จากการประเมินติดตามผลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักวิจัยปรากฏว่ายังไม่ค่อยเกิดผลในการปฏิบัติมากนักทั้งด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพและการพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยองค์การปฏิบัติ คือ สถานศึกษา ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถดำเนินการตามแนวทางการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ นั่นก็เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดและการบริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ (Teera Runcharoen. 2010 : 7) หากผู้บริหารมีความสามารถสูงและยังมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ก็สามารถทำให้การดำเนินงานทางการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่มุ่งหวังไว้ได้สำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากครูทั่วไป เป็นผู้นำซึ่งมีความสำคัญต่อความอยู่รอดและพัฒนาองค์กร (พระธรรมปิฎก. 1998 : 1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้จักใช้ “ภาวะผู้นำ” ในการชี้นำและการจัดการเพื่อสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจ ให้ผู้ร่วมงานมีความเข้าใจในงาน มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เป็นผู้ชี้นำการปฏิบัติงานและกิจกรรม (Shaffer. 2000 : 53) นั่นเพราะการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันมีองค์ประกอบหลายประการที่จะช่วยให้สถานศึกษาอยู่ได้อย่างมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ผู้บริหารสถานศึกษายุคปัจจุบันจะต้องเป็นผู้นำ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างมีอาชีพ ตลอดจนมุ่งทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมความสำเร็จของสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคลเป็นหลัก หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะความเป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมแล้ว โอกาสที่จะประสบความสำเร็จก็จะสูงขึ้น (Prakong Rassameekaew. 2008 : 3) สอดคล้องกับ Secretariat of the Education Council (2016 : 87) ที่ได้สรุปปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาของไทยว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จด้านการพัฒนาการศึกษา มักจะกระจายอำนาจความรับผิดชอบและทรัพยากรไปสู่สถานศึกษาโดยตรง และมีระบบการฝึกฝนและคัดเลือกผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ให้มีภาวะผู้นำที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาการสอนและการเรียนของครูและนักเรียนทั้งโรงเรียนให้มีคุณภาพ/ประสิทธิภาพได้อย่างจริงจัง และจากการศึกษาวิจัยเรื่อง 15 ปีของการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย พบว่า ตั้งแต่หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาปี พ.ศ. 2542 ผู้บริหารสถานศึกษาของไทยส่วนใหญ่ทำงานตามคำสั่งและระเบียบราชการ ไม่ได้ชวนชวนหาความรู้ทางวิชาการและทางการสอนที่ดีพอและไม่มีความเข้าใจ ปฏิรูป เปลี่ยนแปลงครูผู้ร่วมงาน แม้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 จะมีเนื้อหาในเชิงก้าวหน้า เช่น ระบุว่าต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง รู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหา ทำโครงการต่างๆ เป็น แต่ทั้งครู 4 แสนคน และผู้อำนวยการโรงเรียน 35,000 คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ไม่สนใจที่จะเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนใหม่

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จมักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้นำ เป็นผู้สนับสนุน และเป็นผู้นำนวัตกรรมเข้ามาสู่สถานศึกษา และเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า โดยเฉพาะในส่วนการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ย่อมสามารถบริหาร ปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมวิชาการให้ได้ผลดียิ่งขึ้นจะก่อให้เกิดสภาพที่เอื้อต่อการทำงานของครูช่วยทำให้คุณภาพการสอนของครูดีขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในที่สุด Weerayut Chatakan (2008 : 59) ทั้งนี้ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้ก่อกำเนิด กล้าทำภายใต้ระบบหรือสภาพการบริหารที่มีทรัพยากรจำกัด กล่าวคือ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดีและมีความพร้อมในการปฏิบัติตนและมีพฤติกรรมแสดงออกที่พึงประสงค์อยู่เสมอ เพราะงานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา (Preeyaporn Wonganutrohd. 2010 : 1) ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้บริหารและครูของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงโดยภาพรวม และสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลหรือแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบท ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานวิชาการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2 อยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2 มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยตามระยะของการวิจัยทั้ง 2 ระยะ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร จำนวน 1,902 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 173 คน และครู จำนวน 1,729 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2560

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 320 คน กำหนดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608-610) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 160 คน และ ครู จำนวน 160 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขต 2 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2560

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 5) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน และ 6) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย

3. ขอบเขตด้านตัวแปรในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น คือ สถานภาพตำแหน่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย

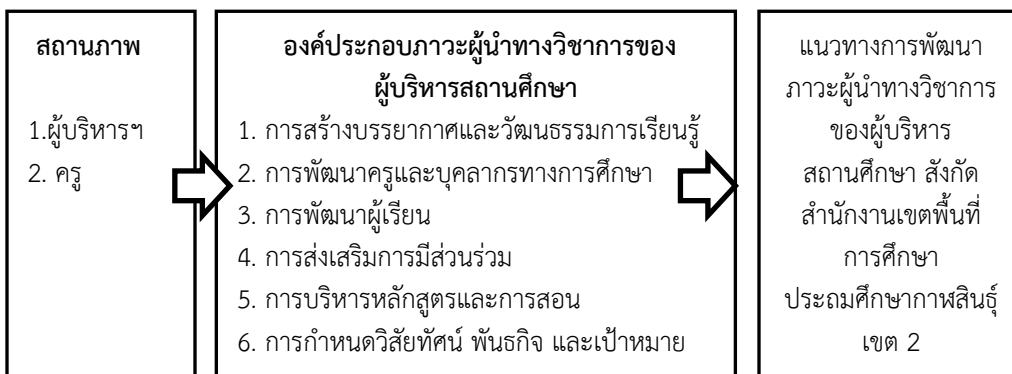
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการวิจัยไว้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1. ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่างเดือน เมษายน พ.ศ. 2559 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559

ระยะที่ 2. ศึกษาระดับและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560

ระยะที่ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 ถึง เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2. นำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ ไปดำเนินการสังเคราะห์เพื่อกำหนดตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้คำแนะนำปรับปรุงและแก้ไข

3. ปรับปรุง แก้ไขและเพิ่มเติมตัวชี้วัดตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ระยะที่ 2 ศึกษาระดับและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

1. สร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบลิเคิร์ต เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดการแปลความหมาย 5 ระดับ

2. ทาคคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

2.1 ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) กำหนดผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถาม ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .60 ขึ้นไป ซึ่งการวิเคราะห์ปรากฏว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66-1.00 สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ได้

2.2 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient; α) โดยกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่าตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามทั้งหมดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .879

2.3 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ พร้อมแบบสอบถาม

3.2 ผลจากการเก็บรวบรวมแบบ สอบถามกลับคืน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนในเบื้องต้น จำนวน 298 ฉบับ จากจำนวนทั้งหมด 320 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.13 จากกนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน ไปตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน และเป็นแบบสอบถามที่มีการตอบแบบสอบถามสมบูรณ์ โดยใช้การวิเคราะห์โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การหาค่าที่ (t-test) ชนิด 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน จากข้อมูลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยจากการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3.1 กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3.2 สร้างเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือการวิจัยในการวิจัยระยะที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์ โดยนำผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากผลการวิเคราะห์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ด้าน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ณ สถานที่/สำนักงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวันเวลาที่แต่ละคนกำหนด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการสัมภาษณ์แล้วสรุปผล

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม 5) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน และ 6) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$; S.D = .62) ทั้งนี้สามารถเรียงลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$; S.D = .47) 2) องค์ประกอบด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$; S.D = .71) 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$; S.D = .64) 4) องค์ประกอบด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$; S.D = .62) 5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$; S.D = .62) และ 6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.17$; S.D = .66) ตามลำดับ ส่วนผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาภาคพลินธุ์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สรุปได้แนวทาง 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชน ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยยึดแนวนโยบายและเจตนารมณ์ของการศึกษาชาติเป็นสำคัญ 2) ควรมีโครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การส่งครูเข้าร่วมการอบรม หรือมีงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อของผู้เรียน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง และ 3) ควรมีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่ศึกษา

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

1. ผลการการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่สรุปว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 5) ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการพัฒนาผู้เรียน อาจเนื่องมาจากองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านนั้น ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และภาวะผู้นำทางวิชาการ ถือเป็นภาวะที่ผู้นำโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน จะต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอน และความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา (McEwans. 1998 ; อ้างถึงใน Kaisit Plarin. 2009 : 59) ผู้บริหารสถาน ศึกษาต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นการใช้อิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย การเรียนรู้การจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครูและการส่งเสริมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Krug Krug (1993 : 240-244) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการว่า มีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ที่ผู้นำทางวิชาการจะต้องใส่ใจ ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียน การสอน และ MacNeill, N and others (2003 : 119) ที่ได้กล่าวถึง องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้สอดคล้องกัน ได้แก่ 1) การพัฒนาวิสัยทัศน์ 2) การบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาผู้เรียน 4) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 6) การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลที่หลากหลายในการพัฒนา และ 7) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับกับผลการวิจัยของ Kaisit Plarin (2009 : 130) ที่ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายการเรียนรู้ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การพัฒนานักเรียน 4) การพัฒนาครู และ 5) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และ Kamol Trachoo, Somjet Poosri and Siri Thee-asana (2011) ที่ได้สังเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ประกอบด้วย 5

องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดทิศทางและนโยบาย 2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร 4) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และ 5) การส่งเสริมคุณภาพนักเรียน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ที่เป็นจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ที่สรุปว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากในช่วงระยะสองทศวรรษที่ผ่านมาทุกๆ ประเทศไทยได้มีแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาในการจัดการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ดังนั้นในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปรอบที่ 2 ดังกล่าวให้ไปสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการและ มีความพร้อมที่จะนำการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด (Progress Development Institute. 2010 : 187) จึงส่งผลทำให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Preeyaporn Wonganutrohd. 2010 : 1) ที่กล่าวว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้ก่อกำเนิด ถ้าทำภายใต้ระบบหรือสภาพการบริหารที่มีทรัพยากรจำกัด กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดีและมีความพร้อมในการปฏิบัติตนและมีพฤติกรรมแสดงออกที่พึงประสงค์อยู่เสมอ เพราะงานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและมีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา

นอกจากนี้ จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ที่สรุปว่า องค์ประกอบด้านกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Hopkins et al (1997 : 127) ที่ได้สรุปจากรายงานโครงการพัฒนาโรงเรียนเกี่ยวกับลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายว่า ผู้นำทางวิชาการเป็นผู้ที่มีความสามารถแสดงออกอย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ทรงคุณค่าและวิสัยทัศน์ (Values and vision) ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงหลักการ พฤติกรรมและโครงสร้างที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมและดำรงสิ่งที่ทรงคุณค่าและวิสัยทัศน์นั้นไว้ และ Murphy (1990 : 222-225) ที่ได้กล่าวว่าในการจัดทำกรอบเป้าหมายโรงเรียนและการสื่อสารเป้าหมายโรงเรียนให้เป็นที่เข้าใจ การจัดทำกรอบเป้าหมายโรงเรียน คือ การกำหนดเป้าหมายที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทุกคน โดยการรวบรวมข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนทั้งที่ผ่านมาและที่เป็นปัจจุบัน และการรวมหน้าที่รับผิดชอบของครูเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สื่อสารเป้าหมายบ่อย ๆ ให้เป็นที่เข้าใจ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการแก่นักเรียน ผู้ปกครองและครู เน้นย้ำความสำคัญว่าเป้าหมายช่วยชี้ว่าโรงเรียนต้องมีกิจกรรมอะไรบ้าง เช่นเดียวกับ Jazzar and Algozzine (2007 : 67) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการที่มีประสิทธิภาพ ในการกระตุ้นผู้นำทางวิชาการจะต้องมีการสร้างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนกับความคาดหวังและรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องทำให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้นำทางวิชาการควรมีพฤติกรรมด้านความสามารถและแสดงออกอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ทรงคุณค่าและมีวิสัยทัศน์ (Values and vision) เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อีกทั้งมีความสามารถเชื่อมโยงหลักการ พฤติกรรมและโครงสร้างที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมและดำรงสิ่งที่ทรงคุณค่าและวิสัยทัศน์นั้นไว้ได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่จะนำพาการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาการที่จะส่งผลสัมฤทธิ์ของ

ผู้เรียนที่เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนเป็นแนวทางร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในกาที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่สรุปผลการวิจัยว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน หมายถึงมีการปฏิบัติหน้าที่หลักที่แตกต่างกัน อาจมีคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วก็ได้แตกต่างกันมากนัก เนื่องมาจากการปฏิบัติงานทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูนั้นต้องเป็นไปตามจุดประสงค์เป้าหมาย เจตนารมณ์ของการศึกษาชาติเช่นเดียวกัน ดังที่ Hoy and Hoy (2003 : 297-298) กล่าวเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการว่า ควรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเต็มใจจากทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครู ครูจะจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูมีความชำนาญด้านหลักสูตรและการสอน โดยผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่ช่วยให้มีการเรียนการสอนที่ดีที่สุด ดังนั้นผู้บริหารจึงสร้างความเป็นมิตรกับครู โดยมีเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้นำทางวิชาการต้องใช้เวลาในชั้นเรียนในฐานะของผู้ร่วมงานและสนทนากับครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนการปรับปรุงการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การสนทนาเชิงวิชาชีพและการพัฒนาเชิงวิชาชีพควรกระทำในการปรับปรุงการเรียนการสอน วิธีที่ผู้เรียนเรียนรู้วิธีสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และ Brownell (2001) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่า ทำอย่างไรที่ผู้บริหารและครูจะสามารถจัดการประสานงานในการทำงานที่โรงเรียน ไม่ใช่จะเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมด้วย ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมหรือกระตุ้นครูทุกคนในด้านการเรียนการสอนให้ก้าวหน้า และสรุปผลการเปรียบเทียบนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Weerachat Wilasri (2007) ที่เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 2 พบว่า โดยภาพมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน สรุปได้ 3 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชนท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยยึดแนวนโยบายและเจตนารมณ์ของการศึกษาชาติเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Panya Kaewkeeyoon and Sophat Phanphattanukul (2002 : 17) ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน และ Kamon Phooprasert (2001 : 8) ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการประเมิน ผลการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา โดยที่ Anusak Smithason (1997 : 9) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนจะไม่มีประโยชน์เลยถ้าครูไม่ยอมเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและสภาพแวดล้อม การปรับปรุงการสอนของครูมีความสำคัญเหนือการปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดให้มีการอบรมครูเพื่อเพิ่มเติมความรู้ในวิทยาการใหม่ๆ จัดให้มีการแสดงปาฐกถาในด้านวิชาการโดยเฉพาะเรื่องวิธีสอนให้ครูได้ฟังเป็นครั้งคราว ปาฐกถาดังกล่าวอาจเป็นการเสริมความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาที่ครูต้องสอนหรือเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ แนวทางที่ 2 ควรมีโครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การส่งครูเข้าร่วมการอบรม หรือมีงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อของผู้เรียน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger and Murphy (1985 : 223) กล่าวว่า การพัฒนาครูนั้น ควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ โดยผู้บริหารควรให้โอกาสแก่ครูในการพัฒนาวิชาชีพ โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมขณะประจำการ รวมทั้งการช่วยเหลือครูได้เรียนรู้ถึงการผสมผสานทักษะต่าง ๆ ตามโครงการพัฒนาบุคลากร และช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนได้ และ Glickman (2007 : 47) ที่ได้กล่าวว่า ครูเป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจึงต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงมีหน้าที่หาแนวทางในการจัดการศึกษาไปพร้อมกับการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องของครูด้วย ซึ่งแนวทางดังกล่าวสามารถทำได้โดยการจัดบริการการศึกษาในโรงเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการการประชุมพบปะกับทีมงาน การเยี่ยมโรงเรียนจัดกิจกรรมการอ่านเกี่ยวกับวิชาชีพ เป็นต้น และแนวทางที่ 3 ควรมีการส่งเสริมควรการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้เกิดข้อค้นพบใหม่หรือเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่ศึกษา สอดคล้องกับ Ministry of Education (2008 : 25) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพค่านึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญ ทั้งความรู้และคุณธรรม และ Bureau of Academic and Educational Standards (2009 : 9-10) ที่ได้กล่าวถึงผู้บริหารและครูผู้สอนควรให้ความสำคัญและสรรหากระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัดทั้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหลากหลาย ทันสมัย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ธรรมชาติของวิชา ให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ : ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูล และสารสนเทศที่ผลจากการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาการ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ ควรมีการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้ค้นนวัตกรรมที่เป็นรูปแบบอันจะนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในยุคไทยแลนด์ 4.0 และควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Anusak Smithason. (1997). *Academic Administration*. Bangkok : Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok. [in Thai]
- Brownell, C.C. (2001). *Teachers' perceptions of elementary school principals as Instructional Leaders in reading*. Ed. D. Dissertation, Faculty of the Graduate School, University of Pacific.
- Bunchom Srisa-ard. (2013). *Statistical methods for research, Volume 1. 5th edition*. Bangkok : Suweeriyasarn. [in Thai]

- Bureau of Academic and Educational Standards, Office of the Basic Education Commission. (2009). *Indicators and learning materials according to the Core Education Curriculum 2008*. Bangkok : Printing Agriculture Cooperatives of Thailand. [in Thai]
- Glickman, C.D. Gordon, S.P. and Ross-Gordon, J.M. (2007). *Supervision and Supervision and Curriculum Development. 135-148. Instructional Leadership : A Developmental Approach. 7th Ed.* Boston : Allyn & Bacon.
- Hallinger, Phillip and Joseph Murphy. (1985). "Assessing the Instructional Management Behavior of Principal". *The Elementary School Jurnal 86,2*.
- Hopkins, D., Harris, A., West, M., Ainscow, M. & Beresford, J. (1997). *Creating the Conditions for Classroom Improvement*. London: David Fulton Press.
- Hoy, A. W., & W. K. Hoy. (2003). *Instructional Leadership: A Learning-Centred Guide*. Boston : Allyn and Bacon, 2003.
- Jazzar, M., & Algozzine, B. (2007). *Keys to successful 21st century educational leadership*. Toronto: Pearson
- Kaisit Plarin. (2009). *Development of Instructional Leadership Indicators for Basic Education School Principals*. Doctor of Education Thesis in Educational Administration, Graduate School, Khon Kaen University. [in Thai]
- Kamol Trachoo, Somjet Poosri and Siri Thee-asana. (2010). "Development of Indicators for Instructional Leadership Behaviors of Municipal School Principals". *Rajabhat Maha Sarakham University Journal; RMU.J. 5 (2) : May-August 2011*. [in Thai]
- Kamon Phooprasert. (2001). *Academic administration in educational institutions*. Bangkok : Polla Printing. [in Thai]
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610*.
- Krug, S. (1993). *Leadership craft and the crafting of school leaders*. Phi Delta Kappan, Nov.
- MacNeill, N and others. (2003). *Beyond instructional leadership : towards pedagogic leadership*. Paper submitted for presentation at the 2003 annual conference for the Australian Association for Research in Education : Auckland.
- McEwan, Elain K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California : Macmillan.
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum, 2008*. Bangkok : Ministry of Education. [in Thai]
- Ministry of Education. (2009). *Educational reform proposal in the second decade (2009-2018)*. Education Secretariat. Bangkok : Sweet Pepper Graphic. [in Thai]
- Murphy, J. (1990). "Principal instructional leadership". *Advances in Educational Administration, 1 (B: Changing perspectives on the school)*.

- Panya Kaewkeeyoon and Sophat Phanphattanakul. (2002). *Management of education in the form of using schools based or areas based*. Bangkok : Office of Education Reform. [in Thai]
- Phrathammpidok (P.A. Payutto). (1998). *Leader*. 2nd edition. Bangkok : Matichon. [in Thai]
- Prakong Rassameekaew. (2008). *Administrators' leadership traits in quality schools*. Doctor of Philosophy Thesis (Educational Administration) : Silpakorn University. [in Thai]
- Preeyaporn Wonganutrohd. (2010). *Academic Administration*. Bangkok : Phimdee Printing. [in Thai]
- Progress Development Institute. (2010). *Strategies for Professional Development of School Administrators according to the New Criteria*. Bangkok : SPN Printing. [in Thai]
- Secretariat of the Education Council. (2015). *Thai educational performance in the international forum 2015 (IMD2015)*. Bangkok : Sweet Pepper Graphic.. [in Thai]
- Secretariat of the Education Council. (2016). *Thai educational performance in the international arena 2016 (IMD 2016)*. Bangkok : Graphic sweet pepper. [in Thai]
- Secretariat of the Education Council. (2016B). *Thailand Education Report 2014/2015: How to reform Thai education in the 21st century*. Bangkok : Sweet Pepper Graphic.. [in Thai]
- Shaffer, J. (2000). *The Leadership solution*. New York : McGrew-Hill.
- Teera Runcharoen. (2010). *Professionalism in organizing and managing educational reform era*. Bangkok : Sorghum. [in Thai]
- Weerachat Wilasri. (2007). *Instructional leadership of the school administrators under the jurisdiction of chaiyaphum educational service area office 2*. Master of Education thesis (Educational Administration) : Loei Rajabhat University. [in Thai]
- Weerayut Chatakan. (2003). *A Development of Education Status Indicators at Muban, Tambon, Amphoe and Changwat*. Doctor of Education Thesis: Chulalongkorn University. [in Thai]